

MITROPOLIA OLTENIEI

REVISTA

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI,
ARHIEPISCOPIEI RÂMNICULUI,
EPISCOPIEI SEVERINULUI ȘI STREHAI EI,
EPISCOPIEI SLATINEI ȘI ROMANAȚILOR
ȘI
A FACULTĂȚII DE TEOLOGIE - CRAIOVA

ANUL LXV (769-772), NR. 1-4, IANUARIE-APRILIE, 2013

EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA
ISSN 1013-4239

CUPRINS

STUDII

- Î.P.S. Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA
Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei
Fiul lui Dumnezeu în deșertarea de Sine și lucrarea dumnezeirii Sale în îndumnezeirea oamenilor..... 9
- Lect. Univ. Dr. CRISTIAN PETCU
Theological Principles and Dogmatic-canonical Aspects in the Work of St. Neagoe Basarab..... 57
- Asist. Univ. Dr. IOANA-RUCSANDRA DASCALU
Traditionalisme canonique et progres scientifique dans Le Traite «Les passions de l'ame» de Rene Descartes 67
- Pr. Prof. Univ. Dr. ALEXANDRU ISVORANU
Punerea mâinilor, ungerea și vindecarea – fundamente biblice 73
- Pr. Conf. Dr. GHEORGHE ZAMFIR
Rolul și importanța Sfintei Cruci în viața Bisericii..... 86
- Pr. Lect. Univ. Dr. SERGIU POPESCU
Școlile de cântăreți bisericești din Oltenia în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primii ani ai secolului al XX-lea..... 106
- Pr. Lect. Univ. Dr. ION SORIN BORA
Cei doisprezece ucenici ai Domnului și importanța mandatului încredințat lor de la Domnul pentru instituția Bisericii creștine..... 124
- Dr. GROZOIU LOREDANA-MARIA
Sărbători și tradiții din Țara Românească, surprinse de către călători străini în Evul Mediu..... 148
- Pr. Drd. PAVEL GOREANU
Profesori bibliști din cadrul Facultății de Teologie din Belgrad..... 165
- Pr. DANIEL ALIN IONICĂ
Pacea și bucuria în ethosul părinților pustiei..... 181

TRADUCERI ȘI DIORTOSIRI

Sf. Ioan Gură de Aur - Introducere la Epistola către Romani - Omilia I
(Traducere Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN IVAN)..... 199

Ale Preafericitului și Preaînțeleptului Teodorit Episcopul Cirului
Cuvinte pentru Pronie (adică pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu),
București, 1828
(Diac. Drd. IONIȚĂ APOSTOLACHE)..... 204

PREDICI, COMENTARII, MEDITAȚII

Pr. Lect. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN
Dimensiunea ascetico-mistică a Postului Mare..... 229

Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR
Actualitatea Sfinților Trei Ierarhi..... 244

Pr. IOAN IOANICESCU
Dimensiunea liturgică a timpului în Biserică. Zilele săptămânii în
spiritualitatea noastră ortodoxă..... 255

Pr. Dr. CONSTAȚIN CILIBIA
Arhimandritul Caliope Georgescu 20 de ani de la trecerea
la cele veșnice..... 259

CĂRȚI ȘI REVISTE, LANSĂRI EDITORIALE ȘI RECENZII

IOVAN IANICI
Să fim Oameni! Viața și Cuvântul Patriarhului Pavel al Serbiei,
trad. Ionuț și Sladjana Gurgu, Ed. Predania, București, 2011, 243 p.
(Pr. Lect. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN)..... 262

Pr. Lect. Univ. Dr. LUCIAN FARCAȘIU
Teologia imnografiei praznicelor împărătești ale Mântuitorului Iisus
Hristos – cu dată fixă –
Ed. Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2012, 460 p.
(Pr. Prof. Univ. Dr. SORIN COSMA)..... 266

Pr. Prof. Univ. Dr. VASILE GORDON

Cateheze pastorale pe înțelesul tuturor, vol. I, Editura Σοφία,
București, 2012

(Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN IVAN)..... 269

ACTUALITATEA SFINȚILOR TREI IERARHI

Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR¹

În anul 1936, în cadrul primului Congres al profesorilor de teologie de la Atena, unde au participat delegații din majoritatea țărilor ortodoxe, inclusiv din țara noastră, s-a hotărât ca, alături de sărbătorile de peste an orânduite în calendarul bisericesc Sfinților Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, sărbătoarea de la 30 ianuarie închinată Sfinților Trei Ierarhi să fie cinstită în mod deosebit de profesorii și studenții din toate școlile teologice ortodoxe. În acest sens, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât în anul 1949, la propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ca toate școlile teologice din țara noastră să cinstească pe cei Trei Sfinți Ierarhi ca ocrotitorii spirituali ai învățământului teologic. „Alegerea acestor trei mari dascăli și ierarhi ai Bisericii, ca patroni, povățuitori și ocrotitori ai școlilor teologice ortodoxe nu este un lucru întâmplător, deoarece Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul și Sfântul Ioan Hrisostom înfățișează în mod simbolic cele trei direcții în care trebuie îndrumată educația tinerilor teologi care urmează la aceste școli și care s-au hotărât să se dedice nobilei misiuni a preoției”.² Cele trei direcții amintite sunt cele ale unei vieți și ținute preoțești din care se disting seriozitatea și demnitatea, ale adevăratei teologii care luptă prin cuvânt pentru înlăturarea învățăturilor greșite și ale unei înțelegeri profunde a vieții oamenilor coroborată cu efortul neîntrerupt pentru a pune în practică porunca iubirii de Dumnezeu și de aproapele. „Pe Sfinții Trei Ierarhi îi simțim apropiați de noi – de aceea îi și evocăm și-i întâmpinăm cu rugăciuni și cu inimile calde – mai ales pentru că au slujit unui ideal moral netrecător, ideal care niciodată nu se învechește, ci dimpotrivă, parcă devine, cu cât trece vremea, tot mai luminos, tot mai actual: idealul virtuții, idealul slujirii lui Dumnezeu și omului”.³

Prin alegerea acestei zile ca sărbătoare pentru învățământul teologic s-au creionat sau, mai bine zis, s-au revitalizat direcțiile la care se renunțase în trecut, pe care trebuie să le urmeze atât studenții, cât și profesorilor din cadrul școlilor teologice: realizarea unei strânsă legături între viața Bisericii, cunoștințele teoretice și activitățile de zi cu zi, toate puse în slujba lui

¹ Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea din Craiova.

² Arhimandrit prof. CHESARIE GHEORGHESCU, *Sfinții Trei Ierarhi – modele de dascăli și păstori în Biserica creștină*, în „Glasul Bisericii”, nr. 1-2/1974, p. 39.

³ Pr. prof. dr. TEODOR BODOGAE, *Actualitatea mesajului Sfinților Trei Ierarhi*, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 1-3/1975, p. 38.

Dumnezeu și a aproapelui. Fără ca unele virtuți să fie ale unui sfânt sau ale altuia în mod deosebit, se poate spune că „Sfântul Grigorie Teologul este simbolul științei teologice, Sfântul Vasile cel Mare este simbolul energiei și al acțiunii puse în slujba oamenilor, iar Sfântul Ioan Gură de Aur simbol al râvnii apostolice prin cuvânt și faptă, pentru îndreptarea vieții credincioșilor, după învățătura Domnului nostru Iisus Hristos. Mai concis spus: unul ar reprezenta, în același trup, mintea care gândește, altul gura care propovăduiește și al treilea mâna care lucrează, deși fiecare a avut și minte, și gură și mână care lucrau într-o desăvârșită armonie și unitate. Fiecare dintre ei erau deopotrivă neîntrecuți păstori sufletești, mari dascăli ai lumii creștine, propovăduitori și apărători ai dreptei credințe”.⁴ Toate aceste calități, alături de multe altele care se pot desprinde din viețile, activitățile și paginile scrise de cei Trei Ierarhi, au fost și sunt necesare oricărui creștin și, cu atât mai mult, celor ce slujesc, ca profesori și studenți, în școlile teologice din țara noastră și din întreaga lume ortodoxă. În aceste sens, „alegerea Sf. Trei Ierarhi ca patroni ai instituțiilor de învățământ teologic ortodox din întreaga lume și transformarea praznicului lor în sărbătoarea teologiei și școlii ortodoxe de pretutindeni a fost și continuă să fie un act simbolic, cu profunde semnificații pentru teologia ortodoxă. Pentru că în persoanele, operele și activitatea Sf. Trei Ierarhi, Biserica Ortodoxă recunoaște realizate în mod exemplar și într-o unitate de nedespărțit cele două imperative fundamentale și misiuni permanente ale teologiei și vieții sale istorice: trăirea pilduitoare a *identității* spirituale, noi, creștine și teologice, a tuturor credincioșilor încorporați în ea prin Sf. Botez (ca expresie a iubirii lui Dumnezeu) și transpunerea practică a acestei identități noi într-un *angajament* comunitar și social concret de slujire efectivă a înnoirii lumii în perspectiva problemelor specifice fiecărei epoci istorice în parte (ca expresie a iubirii de aproapele)”.⁵ Sfinții Trei Ierarhi sunt astfel modele și pilde de urmat pentru studenții și profesorii școlilor teologice din lumea ortodoxă atât prin cuvântul pe care l-au lăsat în scris, cât și prin viața desăvârșită pe care au trăit-o în slujba lui Dumnezeu și a semenului, sărbătoarea de astăzi fiind sărbătoarea prin excelență a teologiei ortodoxe.

Cei trei Sfinți Ierarhi ai Bisericii noastre au îmbinat armonios în scrierile lor cunoștințele teologice, filosofice, literare și științifice ale vremii și le-au pus în slujba unei vieți creștine desăvârșite. Au trăit cu adevărat viața în Hristos devenind astfel modele de desăvârșire creștină pentru

⁴ VASILE, Episcopul Oradei, *Învățămintele ale Sfinților Trei Ierarhi pentru problemele actuale ale Bisericii*, în „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 1-2/1972, p. 121.

⁵ Diac. asist. IOAN I. ICĂ, *Teologie și teologi după Sfântul Grigorie de Nazianz*, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 1/1989, p. 41.

contemporanii și urmașii lor. Sfinții Trei Ierarhi sunt pilde de urmat în lupta împotriva ignoranței, fiind iubitori de cultură și de viață duhovnicească. Ei „au îmbinat armonios idealul culturii elenice – Kalokagathia – (unirea desăvârșită dintre bine și frumos) cu idealul creștin al filocaliei (iubirea frumuseților duhovnicești)”⁶

Sfinții Trei Ierarhi au trăit în secolul al IV-lea, cunoscut în istorie drept „veacul de aur” al Bisericii, în care numele lor au stat alături de cele ale altor mari Sfinți Părinți. Au studiat în cele mai importante școli ale vremii din marile cetăți din Imperiu, Cezareea Capadociei, Antiohia, Constantinopol și Atena, iubind învățătura și însușind tot ceea ce era de folos din cultura elenă. „Dar Biserica, lumea i-a cerut și au răspuns ca la o «chemare». Au răspuns cu darul și tezaurul agonisit, mai ales cu credința și iubirea lor. Au răspuns nevoilor și problemelor vremii, căci conștiințe mari cu adevărat sunt acelea care învață să răspundă marilor probleme umane din totdeauna, dar din perspectiva trebuințelor precumpănitoare ale epocii lor. Și prin aceasta au fost și rămân «actuali». Fiecare trebuie să fie «actual» la timpul său”⁷

Teologia propovăduită de ei este vie, îmbinând idei teoretice și practice, încât se poate vorbi de mai multe aspecte în procesul dobândirii adevăratei cunoașteri a lui Dumnezeu: la Sfântul Vasile cel Mare – teologia Duhului Sfânt, teologia tradiției dinamice, teologia spiritualității monastice, teologia umanismului creștin; la Sfântul Grigorie de Nazianz – teologia Sfintei Treimi, teologia slujirii preoțești sau a preotului-teolog; la Sfântul Ioan Hrisostom – teologia sacerdoțiului creștin, teologia cuvântului, teologia moralei creștine, teologia slujirii.⁸ Astfel, teologia capătă un sens mai profund: având esență biblică, ea este trăirea cuvântului lui Dumnezeu ca adevăr veșnic. „Contribuția teologică a Sfinților Trei Ierarhi are un caracter specific, original, în consensul întregii gândiri patristice. Ei au arătat că în procesul de aprofundare a credinței fiecare teolog aduce o viziune proprie care decurge din bogăția de sensuri a Revelației și care se integrează în unitatea simfonică a Bisericii sobornicești”⁹

Iubitor al vieții călugărești trăită în liniște și pace, Sfântul Vasile cel Mare este Ierarhul care a fixat regulile monahale așa cum le știm și le respectăm astăzi și a întemeiat pe lângă biserici azile, spitale și școli. La

⁶ Arhidiacon prof. dr. CONSTANTIN VOICU, *Sfinții Trei Ierarhi și cultura vremii lor*, în „Altarul Banatului”, nr. 7-9/1994, p. 21.

⁷ Pr. lect. CONST. N. GALERIU, *Valori permanente în viața și opera Sfinților Trei Ierarhi*, în „Studii teologice”, nr. 1-2/1975, p. 118.

⁸ Diac. asist. ION BRIA, *Teologie și Biserică la Sfinții Trei Ierarhi*, în „Studii teologice”, nr. 1-2/1971, p. 75-81.

⁹ IBIDEM, p. 84.

toate acestea se adaugă imaginea unui mare liturghisitor și teolog care a contribuit din plin la fixarea în scris a dogmelor Bisericii noastre. Despre Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul afirma că a fost un „dascăl al înțelepciunii divine și al înțelepciunii umane, luptător îndemnatic investit cu o dublă armură”.¹⁰ De altfel, între cei doi Sfinți ai Bisericii noastre se va lega o prietenie care va dăinui până la sfârșit, fiind model de legătură duhovnicească pentru generațiile următoare. Astfel că „măsura prieteniei și a dragostei pe care o aveau unul pentru celălalt nu se poate exprima în cuvinte obișnuite. Oamenii cunoscuseră și până atunci dragoste reciprocă, dar de alte soiuri: sentimentală, trupească, ideologică. În cazul lui Vasile și al lui Grigorie, aveau de a face cu o profunzime, o lărgime, o neconținere și o calitate a prieteniei ce surprinde și copleșește. Prietenia lor atinsese hotarele autenticității și ale adevărului”.¹¹ Pilduitoare cu privire la prietenia ce a existat între cei doi Sfinți Ierarhi rămâne predica Sfântului Grigorie la pomenirea Marelui Vasile: „A urcat, în sfârșit, la amvon. Încet, și-a înălțat capul. Credincioșii și-au ațintit privirea la fruntea lui limpede, la chipul său luminos... au fost pătrunși. Bătrânul a deschis gura și toți s-au umplut de bucurie și mândrie. Da, în ciuda tuturor acestora, Grigorie era același. A rostit un cuvânt fermecător, cu putere, când aspru, când mângâietor. Vorba îi era când simplă, când împodobită. A rostit, a sfătuit, s-a jelit, s-a minunat, a analizat, a teologhisit... I-a înălțat cu adevărat statuie prietenului său Vasile. Și a înălțat-o pentru veșnicie. L-a zugrăvit atât de minunat, încât toți cei ce vor urma îl vor iubi pe Vasile, îl vor admira, îl vor avea pildă și canon. E de ajuns să citești această *Cuvântare*, ca să zici apoi: «Mare-i Vasile, dar și mai mare biograf și-a găsit». Grigorie nu a avut norocul acesta al prietenului său”.¹²

Sfântul Vasile cel Mare prezintă în scrierile sale strânsa legătură ce există între cultura laică și învățătura creștină îndemnând pe toți tinerii să fie ca albinele ce culeg din flori numai ceea ce este de folos, el însuși preluând în scrierile sale ceea ce era bun din literatura și filosofia elenă. „Noi, dacă suntem înțelepți, să luăm din cărți cât ni se potrivește nouă și cât se înrudește cu adevărul, iar restul să-l lăsăm. Și după cum atunci când culegem flori de trandafiri dăm la o parte spinii, tot așa și cu niște scrieri ca acestea; să culegem atât cât este de folos și să ne ferim de ceea ce este vătămător (...) Și pentru că trebuie să ne rânduim prin virtute viața noastră și pentru că virtutea este mult lăudată de poeți, mult lăudată de scriitori, dar

¹⁰ Arhidiacon prof. dr. CONSTANTIN VOICU, *Op. cit.*, p. 22.

¹¹ STELIANOS PAPAPOPOULOS, *Viața Sfântului Vasile cel Mare*, traducere: Diacon Cornel Coman, Ed. Bizantină, București, 2003, p. 35.

¹² IDEM, *Vulturul rănit. Viața Sfântului Grigorie Teologul*, Traducere: preot dr. Constantin Coman, diacon Cornel Coman, Ed. Bizantină, București, 2002, p. 258.

mai mult încă de filosofi, trebuie să dăm mai cu seamă atenție scrierilor unor oameni ca aceștia. Nu mic este folosul sădirii în sufletele tinerilor o oarecare înrudire și obișnuință cu virtutea, pentru că din pricina frăgezimii vârstei, învățăturile unor astfel de oameni se înfig adânc și rămân pentru totdeauna”¹³

Cunoștințele și învățăturile dobândite trebuie să fie o pregătire pentru momentul înțelegerii adâncimii cuvintelor Sfintei Scripturi, acesta fiind țelul adevăratelor științe din lume. Prin aceste sfaturi care au fost urmate de-a lungul timpului de tineri, Sfântul Vasile se dovedește a fi un adevărat îndrumător în privința atitudinii oricărui creștin față de cultura și filosofia antică. El „are marele merit de a fi stabilit criteriile principale care trebuie să stea la baza atitudinii creștinului față de cultura antică: criteriul moral, soteriologic și dogmatic”¹⁴.

Sfântul Grigorie de Nazianz, „columnă a teologiei și marele fondator al poeziei creștine, de aleasă sensibilitate pindarică și sofocleeană”¹⁵, este în Biserica noastră, alături de Sfântul Ioan Evanghelistul și de Sfântul Simeon Noul Teolog, întruchiparea prin excelență a ceea ce înseamnă cu adevărat teologia și teologul. Din scrierile Sfântul Grigorie se desprinde ideea că teologia este indispensabilă slujirii preoțești, mai ales pentru înțelegerea Sfintei Scripturi, este cunoașterea lui Dumnezeu și trăirea vieții în Dumnezeu. Pentru Sfântul Părinte, teologia presupune îmbinarea unor bogate cunoștințe teologice cu o viață morală desăvârșită. Pentru a-i putea povățui pe alții trebuie să te curățești pe tine și să te dăruiești total celuilalt. „Trebuie să fiu eu mai întâi curat și apoi să curăț pe alții. Să fiu eu înțelept, ca să înțeleptesc pe alții. Să fiu eu lumină, ca să luminez pe alții. Să fiu eu aproape de Dumnezeu, ca să apropii pe alții. Să fiu eu sfânt, ca să sfîntesc pe alții. Ca să conduc cu mâna, ca să sfătuiesc cu pricepere”¹⁶. Sfântul Grigorie este teologul vederii lui Dumnezeu și chiar mai mult decât atât, „un teolog al Teologiei care, însă, este de neînțeles fără vederea lui Dumnezeu. Vederea

¹³ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Omilia a XXII-a către tineri*, în: SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Omilii la Hexaimeron. Omilii la Psalmi. Omilii și Cuvântări*, Traducere, introducere, note și indice de pr. D. Fecioru, (PSB 17, *Scrieri*. Partea I), Ed. IBMBOR, București, 1986, p. 569-570.

¹⁴ Prof. CONST. C. PAVEL, *Atitudinea Sfântului Vasile cel Mare față de cultura și filosofia antică*, în vol. *Sfântul Vasile cel Mare. Închinare la 1600 de ani de la săvârșirea sa*, Ed. IBMBOR, București, 1980, p. 329.

¹⁵ Pr. prof. dr. IOAN GH. COMAN, *Geniul Sfântului Grigorie de Nazianz*, în „Studii teologice”, nr. 4-6/1994, p. 5.

¹⁶ SFÂNTUL GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont sau Despre Preoție*, în: SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL, SFÂNTUL EFREM SIRUL, *Despre Preoție*, traducere, introducere și note de pr. Dumitru Fecioru, Ed. Sophia, București, 2004, p. 265.

lui Dumnezeu – adică experiența personală a adevărului – constituie o consecință a purificării”.¹⁷ Astfel, teologia devine la Sfântul Părinte experiența Adevărului suprem care s-a revelat prin Sfintele Scripturi, iar teologul devine „teolog prin excelență” sau „teolog desăvârșit”, așa cum îi plăcea Sfântului să-l descrie pe cel ce a ajuns la cunoașterea, vederea și trăirea desăvârșită în Dumnezeu. Într-una dintre *Cuvântările* sale, Sfântul afirma: „Dar dacă ai încredere în mine, (ce sunt) un teolog lipsit de îndrăzneală, ceva ai înțeles deja, iar restul roagă-te să-l înțelegi. Iubește acel ceva care rămâne întru tine, iar restul să rămână în comorile cele de sus. Înalță-te prin viețuire, câștigă prin curăție pe Cel curat. Vrei să devii cândva teolog și vrednic de Dumnezeire? Păzește poruncile; fă-ți calea prin cele poruncite, căci făptuirea este treapta spre contemplație; pornind de la trup, ostenește-te pentru suflet”.¹⁸ Teologul se aseamănă Sfântului Apostol Pavel, care tinde în această viață spre desăvârșire, căci vede doar în oglindă, în ghicitură, vederea față către față aparținând veacului ce va să vină. Deci, nu este un lucru mare a vorbi despre Dumnezeu, ci a te curăța pentru Dumnezeu pentru a fi luminat de lumina lui Dumnezeu.

Sfântul Grigorie Teologul îmbină în scrierile sale cunoștințele creștine cu cele elene, prezentând felul în care trebuie să se pregătească orice teolog ce dorește să-i învețe pe alții cuvântul adevărului: „Eu cred că toți oamenii cu mintea întreagă vor recunoaște că printre toate bunurile pământești, locul întâi îl ocupă educația (cultura) și nu numai educația noastră creștină..., ci chiar și cealaltă (profană) pe care unii creștini, nedându-și bine seama ce spun, o disprețuiesc... Nici într-un caz nu trebuie să nesocotim știința, pentru că așa li se pare unora; cei ce susțin așa ceva trebuie socotiți proști și ignorați, pentru că ar vrea ca toți să fie ca dânșii, ar vrea ca ignoranța lor personală să se ascundă în dosul ignoranței generale, să scape, cu alte cuvinte, de imputarea ignoranței lor”¹⁹; iar, în altă parte, Sfântul nota: „Oamenii care se desăvârșesc, fie numai în știință, fie numai în purtarea lor în viață, mie mi se par asemenea cu oamenii lipsiți de-un ochi, având a suferi și pagubă și rușine de pe urma acestei infirmități, pe când cei care le cultivă deopotrivă pe amândouă mi se par desăvârșiți și trăiesc fericiți în viața de aici”²⁰.

Vorbind despre preocupările pe care le-a avut în perioada tinereții și despre cele două drumuri pe care le urma împreună cu Marele Vasile,

¹⁷ Prof. STYLIANOS PAPAPOULOS, *Sfântul Grigorie de Nazianz sau „Teologul” (327/8-390)*, în „Glasul Bisericii”, nr. 1-3/1982, p. 111 (Trad. de Drd. Diac. Ilie Frăcea).

¹⁸ SFÂNTUL GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cuvântarea a 20-a. Despre teolog și teologie*, prezentare și traducere de Diac. asist. Ioan I. Ică, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 2/1989, p. 58.

¹⁹ IDEM, *Elogiul Sf. Vasile*, trad. preot N. Donos, Atelierele Corlățeanu, Huși, 1931.

²⁰ IBIDEM.

drumul Bisericii și cel al școlii, Sfântul Grigorie își amintea de felul în care se pregătise el însuși pentru viața pe care a ales-o: „Despre cele ce am făcut în cetatea Atenei, alții să povestească: Cum cu frica lui Dumnezeu viața mi-am petrecut; cel dintâi eram între cei ce bine învățau; cum în floarea tinereții și în avântul cutezanței – în timp ce alții se înfierbântau cu tot felul de rătăcirii – eu duceam o viață liniștită. Nu eram atras spre cei ce duc spre vătămare, ci eu atrăgeam prieteni spre lucrurile bune”. În aceste împrejurări l-a cunoscut și pe Sfântul Vasile, cei doi fiind în acea perioadă printre reprezentanții de seamă ai culturii timpului. „Eram renumiți în fața profesorilor și colegilor noștri, renumiți în toată Grecia și mai ales față de cei mai străluciți bărbați ai Greciei. Renumele nostru a trecut chiar hotarele acestei țări, așa cum se vede în cărțile multora care s-au ocupat cu povestirea acestor lucruri. Profesorii noștri erau renumiți în fața tuturor pentru care Atena ea însăși era celebră. La rândul-ne, în fața câtoro erau celebri profesorii noștri, în fața tot atâtoro se asculta și se vorbea de unii și de alții despre noi, și treceam în fața lor și eram cunoscuți ca fiind de mare renume. Ei niciodată nu au avut în Oreste și Pylade sau în Molionizi o pereche ca noi”.²¹

Contrar unor afirmații care susțin că teologie se poate face numai în proză, Sfântul Grigorie este autorul unora dintre cele mai frumoase versuri care au fost scrise în Biserica noastră, versuri de o sensibilitate rar întâlnită, fiind, în același timp, bogate în învățături de credință. „Poezia Sfântului Grigorie este cea dintâi și mai glorioasă producție artistică a Bisericii din primele secole. Ea continuă tradiția măreață a poeziei clasice și aduce elementele noi ale credinței și umilinței creștine. Tratatând toate temele pe care lumea și viața le-au pus minții și inimii omului din toate timpurile, poezia gregoriană le dezbate și le rezolvă cu o înălțime de gândire și simțire rar întâlnite”.²² Atât de frumoase și de pline de învățături teologice sunt poeziile Sfântului Grigorie Teologul încât Sfântul Ioan Gură de Aur introduce unele imne gregoriene în slujbele Bisericii. Din versurile Sfântului se desprinde imaginea unui suflet înalt, plin de compasiune pentru semenii săi și de dragoste față de credincioșii pe care i-a păstorit, dezinteresat total de cele materiale, iertând pe cei ce i-au făcut rău și i-au adus numai necazuri.

Teologia Sfântului Grigorie a constituit o sursă inepuizabilă de învățătură creștină. A scris nu numai împotriva ereziilor, ci și împotriva celor ce doreau reînvierea păgânismului, așa cum a fost cazul împăratului Iulian Apostatul. În cuvintele împotriva acestuia se poate observa dragostea

²¹ IBIDEM.

²² Pr. prof. dr. IOAN GH. COMAN, *Geniul Sfântului Grigorie de Nazianz*, p. 30.

profundă a Sfântului pentru adevărata cultură care este un bun al întregii omeniri: „Numai tu ai drept la Elenism? Răspunde-mi la următoarele întrebări: alfabetul nu-și are originea la Fenincieni, sau – după părerea unora – la Egipteni, sau la Ebrei, care sunt mai înțelepți decât ceilalți și cred că Dumnezeu a dat legea Sa pe table scrise cu propia-I mână? De la tine vine Elenismul? De la cine vine jocul de zaruri, numărătoarea, socoteala pe degete, măsura, greutatea și arta comenzii și a războiului, care sunt din vremuri și mai îndepărtate?... Dacă Egiptenii, Fenincienii și Ebreii de a căror cultură profităm, dacă locuitorii insulei Eubee, luându-se după concepția ta, ar ridica pretenții de proprietate asupra descoperirilor lor, ca aparținându-le strict numai lor, ce am face noi? Ce motiv am mai putea invoca în fața lor, când suntem noi înșine înlănțuiți prin propria noastră putere? Nu suntem noi atunci cu totul constrânși să renunțăm la descoperirile lor și să împărțăm soarta ciorii, adică să pierdem penele străine, rămânând goi și rușinați? Poezia vine de la tine? Limba nu aparține numai descoperitorilor ei, ci tuturor aceluia care se servesc de ea; o artă, un studiu, aparțin – chiar dacă vrei să fii tu inventatorul – nu numaidescoperitorilor. După cum în armonia artei muzicale, fiecare ton aparține unei alte coarde (...) tot așa și în cazul nostru, Logosul creator și artist poate să aleagă diferiți inventatori pentru diferite ocupațiuni și arte, dar totalul îl pune la dispoziția obștii, pentru ca prin contribuția comună și filantropică să ne înobilăm viața”.²³

Sfântul Ioan Gură de Aur rămâne modelul prin excelență al tuturor creștinilor de pretutindeni și din totdeauna, dar și al celor din afara Bisericii. „Ceea ce a impus și impune Sfântul Ioan Gură de Aur Bisericii a fost și este ortodoxia, adâncimea și frumusețea învățaturii sale, viața sa exemplară și neîntrecutul său talent de predicator. Ceea ce a impus și impune Sfântul Ioan Gură de Aur oamenilor din afara Bisericii a fost și este profunda sa dragoste de om, clasicismul operelor sale literare și spiritul său practic”.²⁴ Sfântul rămâne o figură unică în istoria Bisericii, o „personalitate proeminentă prin reliefurile sale unice de om, de scriitor, de preot, de inițiator de reforme în duhul evangheliei. El și-a atras o atenție multilaterală și aprecieri pasionate din partea contemporanilor săi. Nimeni n-a fost așa de iubit atât în timpul vieții cât și după moarte, ca (Sfântul Ioan) Gură de Aur. Aceasta relevă profilul unei personalități în afară de comun. El a depășit pe cei mai mulți din contemporanii săi printr-o prospețime, puritate și cutezanță spirituală nemiîntâlnită din epoca apostolică și printr-o energie combativă cu totul

²³ SFÂNTUL GRIGORIE DE NAZIANZ, Discurs IV.

²⁴ Pr. prof. IOAN G. COMAN, *Actualitatea Sf. Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice”, nr. 7-8/1955, p. 403.

deosebită”.²⁵ Toate aceste virtuți vin dintr-o inimă dăruită în întregime lui Dumnezeu, astfel încât totul la Sfântul Ioan Gură de Aur, de la predica din Biserică la operele scrise și la viața de zi cu zi, este o punere în practică și o trăire la nivel maximal a mesajului Mântuitorului Iisus Hristos.

În concepția Sfântului Ioan Gură de Aur, prietenia reprezintă unirea în iubire între două persoane astfel încât, deși rămân diferite, se comportă ca și cum ar fi un singur om.²⁶ Prietenia presupune dragoste, iar fără dragoste minunile nu au niciun rost. „Iubirea este un mare învățător în stare să-i întoarcă pe oameni din rătăcire, să le schimbe felul de viață, din pietre să-i facă oameni”.²⁷ Dragostea Sfântului Ioan Gură de Aur pentru om își are rădăcina în dragostea nemăsurată a lui Hristos pentru oameni. Pentru Sfântul Ierarh, „omul este un altar” la care el aduce jertfe nesângeroase, idealul gândirii Sfântului Ioan reprezentându-l omul hrisostomic care are în centrul vieții sale virtuțile prieteniei și dragostei. „Omul e înălțat, în concepția Sf. Ioan Gură de Aur, până la rangul de Hristos. Un Hristos uman, real, care trăiește și lucrează după pilda Fiului lui Dumnezeu. E un om care gândește și se ostenește pentru slava lui Dumnezeu și fericirea semenilor săi”.²⁸

Concepția despre om a Sfântului Ioan Gură de Aur este ancorată în realitatea biblică, fiind scripturistică, iar nu speculativă, așa cum era propovăduită de filosofia timpului. Dragostea față de om este treapta cea mai înaltă a existenței pe pământ, baza aflându-se în dragostea de Dumnezeu. Dragostea nu este doar mărturisită prin vorbe, chiar ele și frumoase, ci prin viața de zi cu zi, ea fiind începutul, mijlocul și sfârșitul drumului spre desăvârșire. Această dragoste își trage seva din Dumnezeu, iar în acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur avea să afirme: „Lui Dumnezeu Îi place să locuiască în om mai mult decât în cer”.²⁹

În ciuda unor păreri care afirmau că Sfântul nu iubea cultura elenă la nivelul la care o făceau Sfântul Vasile cel Mare sau Sfântul Grigorie Teologul, din operele Hrisostomului se poate observa contrariul. În concepția Sfântului Ioan Gură de Aur, preotul trebuie să aibă o cultură bogată alături de o viață morală desăvârșită, el având misiunea de a-i povățui pe alții pe drumul mântuirii și de a-i feri de învățăturile greșite și,

²⁵ IDEM, *Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice”, nr. 9-10/1957, p. 595.

²⁶ *Comentariile sau explicarea Epistolei I către Corinteni a celui între Sfinți Părintelui nostru Ioan Hrisostom*, trad. Arh. Teodosi Athanasiu, Atelierele grafice SOCEC&CO., Societate anonimă, București, 1908.

²⁷ IBIDEM.

²⁸ Pr. prof. IOAN G. COMAN, *Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 606.

²⁹ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia XV la Romani*, trad. arhim. Th. Athanasiu, București, 1906. p. 252.

mai ales, de erezii. În acest demers, preotul se aseamănă cu o cetate care este înconjurată din toate părțile de ziduri de apărare. Pavăza pe care o are păstorul de suflete în fața tuturor atacurilor este dialectica pe care trebuie să o stăpânească foarte bine: „Pentru a face față tuturor acestor greutăți, nu i s-a dat preotului alt ajutor decât ajutorul cuvântului. Dacă este lipsit de puterea cuvântului, atunci sufletele credincioșilor săi – vorbesc de credincioșii mai slabi în credință și mai iscoditori – nu vor avea o soartă mai bună decât corăbiile veșnic amenințate de furtună. De aceea preotul trebuie să facă totul ca să dobândească această putere, puterea de a predica”.³⁰

Sfântul Ioan aprecia în mod deosebit pe retorul Libaniu și pe filosoful Andragatiu, de la aceștia și de la alți gânditori elini preluând frumusețea stilului oratoric și a frazei ingenios formulate. „Clasicismul Sf. Ioan Gură de Aur este expresia desăvârșitei armonii dintre fondul și forma operelor sale literare. Clasicismul hrisostomic este apreciat de critica literară modernă ca egalând și uneori chiar depășind clasicismul unui orator ca Demostene. Ceea ce impune clasicismul Sf. Ioan este, evident, armonia ideală dintre fond și formă, dar este mai ales largul și luminosul suflu de viață și adevăr care transpare din toate producțiile sale fie oratorice, fie neoratorice. Sf. Ioan cunoaște bine clasicismul elen profan și știm că el este un adevărat virtuos al formei”.³¹

Privind viețile acestor Trei Sfinți Ierarhi ai Bisericii, învățământul teologic de astăzi trebuie să le urmeze pildele celor ce au găsit soluții problemelor timpului lor în lumina învățaturii Domnului nostru Iisus Hristos. Prin alegerea și declararea oficială a Sfinților Trei Ierarhi ca ocrotitori spirituali ai școlilor teologice din țara noastră și din întreaga lume ortodoxă nu s-a urmărit decât o revenire la normalitate, o întoarcere la spiritualitatea ortodoxă autentică după secole în care învățământul teologic și-a pierdut coordonatele esențiale: viețile și operele Sfinților Părinți între care cei Trei Ierarhi reprezintă fruntea teologiei autentice.

Într-o epocă ca a noastră în care cea mai importantă preocupare în ceea ce privește învățământul, atât cel laic și cel teologic, este propunerea și realizarea de reforme pe toate palierele, gândul nostru trebuie să zboare la ceea ce Sfinții Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, au propus contemporanilor și urmașilor lor pentru dobândirea adevăratei cunoașteri: un învățământ de înaltă ținută academică, în care cunoștințele laice și cele teologice să se îmbine armonios. Toate acestea sunt posibile numai cu referire la omul ce are o viață ce tinde spre desăvârșire, în

³⁰ IDEM, *Tratatul despre preoție*, în: SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL, SFÂNTUL EFREM SIRUL, *Op. cit.*, p. 138.

³¹ Pr. prof. IOAN G. COMAN, *Actualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. 404.

care dragostea de Dumnezeu și de aproapele reprezintă începutul și sfârșitul drumului. Pentru toți studenții și profesorii Facultăților de Teologie, Sfinții Trei Ierarhi sunt modele de urmat în dăruirea totală pentru cel de lângă noi, în slujirea preoțească la altarele bisericilor la care suntem chemați de Dumnezeu, în cuvântul pe care îl rostim și îl scriem pentru cei ce așteaptă de la noi să fim călăuze pentru lumea secolului XXI, urmând pilda lui Mântuitorului Iisus Hristos Care este „Același ieri și azi și în veci”.³²

Urmând acest deziderat, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova încearcă și reușește să pună în practică idealul teologic așa cum se desprinde din scrierile celor Trei Sfinți Ierarhi: creștinul autentic este cel care devine lumină și împărtășește lumina contemporanilor săi. Astfel, pentru a se ridica la cerințele timpurilor, Facultatea noastră de Teologie propune cadre universitare bine pregătite, cu studii în cele mai importante universități teologice și laice din țară și străinătate, profesori ancorați în realitățile vremii pe care încearcă să le schimbe prin viața și scrisul lor; propune secții de pregătire și formare a tinerilor în care arta și-a regăsit rostul alături de teologie; propune studenți chemați să culeagă din știința vremii ceea ce este bun și folositor sufletului pentru a duce lumii mesajul lui Hristos în conformitate cu gândirea secolului în care trăim, adevărați teologi pentru lumea contemporană, ghidați de virtuțile prieteniei și dragostei creștine; propune o bază materială deosebită ce se ridică la cele mai înalte standarde occidentale; propune posibilități moderne de promovare a mesajului creștin. Toate acestea în lumina dragostei și învățurii Mântuitorului Iisus Hristos, Logosul înomenit, Cel Care ne-a învățat că acolo unde sunt doi sau trei adunați în numele Lui, acolo este și El și ne-a îndemnat să ne rugăm unul pentru altul și pentru unitatea Bisericii „pentru ca toți să fie una”.³³

³² Evrei 13, 8.

³³ Ioan 17, 21.